

Special Days, Magic Life

Szipőcs Krisztina

beszélgetése

Csontó Lajossal

és Gerhes Gáborral

a Miskolci Galériában

bemutatott

kiállításukról

Sz: A közönség többsége valószínűleg többet tud erről a kiállításról, mint én, hiszen sokan jelen voltak, amikor a művek készültek és alkalmuk volt arra is, hogy beszélgessenek a művészekkel. Mégis, szeretnék néhány kérdést felvetni ezzel a köztes műfajban, köztes területen mozgó képekkel kapcsolatban. Kezdjük az eredeti rajzok keletkezési körülményeivel: ezek a fióknak készültek? Egyáltalán – mikor, milyen körülmények között rajzoltátok ezeket?

Cs: Az én esetemben ezek inkább naplószerű vázlatok, ötletfoszlányok, amiket vagy felhasznál az ember később, vagy nem – leginkább nem. Van egy kis füzetem, ebbe kerülnek ezek a kis vizuális töredékek, melyeket szinte soha nem használok fel. Ebből a felismeréséből jött az ötlet, hogy próbáljuk meg ezeket a kis rajzokat egy az egyben, direkt módon, felnagyítva egy másik helyzetbe hozni.

G: Nagyjából ugyanez helyzet nálam is. Mindketten fotóval foglalkozunk, Lajos videóval is. A munkát az én esetemben megelőzi egy rajzi vázlatozás, rákészülés azokra a megrendezett fotókra, amiket csinálók. Ezek meglehetősen körülményesen készülő, megrendezett képek, ahol nagyon fontos a helyszín, a szereplők karaktere, jelmeze, hajviselete stb. A munkamódszerem tehát az, hogy először van egy nagyon konkrét vázlati stádium vagy vázlati folyamat, amiből majd a valóságos képek lesznek. Ezek a fotók elég rossz határfokkal tudják reprodukálni azokat a dolgokat, amit előtte a vázlatban kitalálok. Nagyszámú rajz gyülemlik fel, és arra gondoltunk, hogy kellene valamit kezdeni velük. Az alapötlet az volt, hogy valahogy konvertáljuk őket ide, a Miskolci Galéria viszonyai közé, és hogy lépünk ki egy kicsit a hagyományos grafikai gondolkodásból, grafikai kiállítási rendszerből. Azt gondoltuk, hogy nagyon-nagyon erőteljes léptékváltással, tehát ezerszeres nagytításban kerüljenek a rajzok a falra. Ez a rövid történet.

SZ: A kis rajzoknak van egy esetlegessége, spontaneitása, eredeti ártatlansága. Hogy érzitek: ez megőrződött itt vagy a dimenzióváltás más jelleget adott nekik?

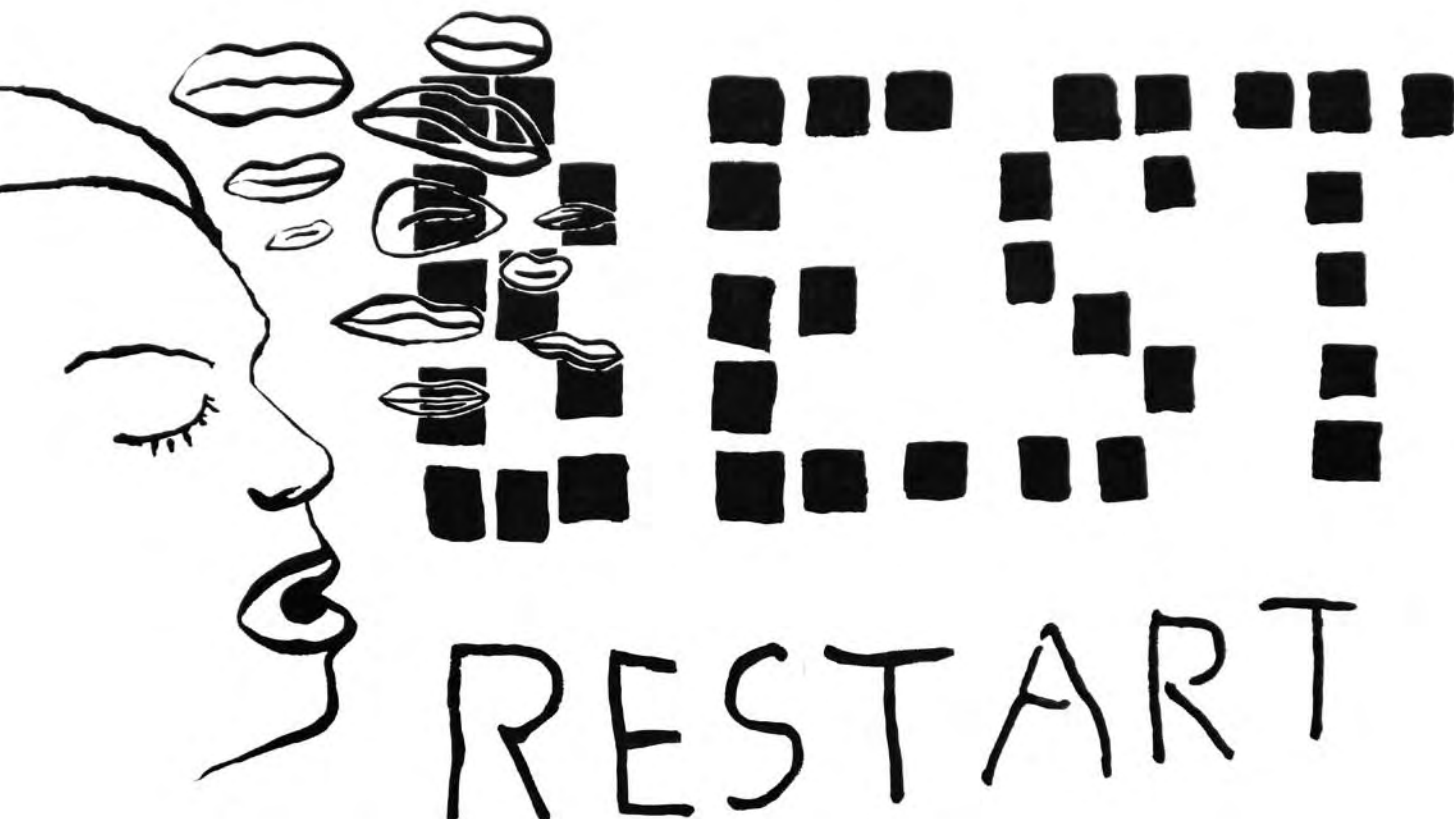
Cs: Mindenképp megváltoztak, de ez volt a szándékunk. Arra törekedtünk, hogy ezek emblematisz képegyüttesekké, illetve emblematisz képekké váljanak. Mindketten foglalkozunk alkalmazott grafikával, tehát két ágazat metódusai keverednek itt valamennyire. Én azt gondolom, hogy ez mindenképpen tudatos volt.

G: Ahogy végignézzük a falakon, láthatjuk, hogy nincs egységes grafikai világ. Miközben egy vázlat megszületik, a munka során eldönti saját magáról, hogy inkább grafikaként fog működni, későbbi továbbgondolásra számot tartó valami lesz vagy nem lesz belőle semmi. Saját munkáim között van olyan, ami csak egy buszon rajzolt semmiség, de olyan is akad, ami alaposan kidolgozott és tartja azt a vonalvezetést vagy grafikai modort, ami a falon való megjelenéshez szükséges.

TWINS

SZ: Fel kell vetnünk, hogy mi a viszonya ezeknek a képeknek az úgynevezett „street art” műfajokhoz: a matricákhoz, a plakátokon megjelenő vagy sprével sablonon átfújtt ábrákhoz, melyek felváltották a hetvenes évek végén, a nyolcvanas években elterjedt graffitit. Ha csak a megjelenésüket nézzük, formailag nagyon hasonlítanak ezekre a fekete-fehér, kontúros rajzokra.

Gondoltok-e erre, akartatok-e reflektálni erre a műfajra, illetve, ha tovább lépünk, nem is a műfaj érdekes önmagában, hanem az a hatásmechanizmus, amivel ez az újféle köztéri művészet kíván hatni a tömegekre, az utca népére. Itt mindennek épp az ellenkezője valósult meg: egy zárt térben vagyunk, a képek kiemelt helyet kaptak – ha ezek az ábrák kis matricákon lennének és szét lennének szórva Miskolc utcáin, akkor street art lenne, így viszont nem az.

G: Az én szándékom távolról sem az volt, hogy ez a kiállítás a street artnak valamiféle galériába behozott „utórecsegése” legyen. Ezt az összehasonlítást nem is érzem adekvátnak, ráadásul mindenkinek egészen mást jelent ez a fogalom. Nagyon hamis dolog lenne, ha mi így, negyvenes éveink közepén felnyalnánk egy divatos, alulról építkező, kimondottan utcai, nem is feltétlenül a mi kultúránk emlőin nevelkedő vizuális kultúrát. Én azt gondolom

erről általánosságban, hogy a grafikai műfaj, beleértve a sokszorosító grafikát is, hihetetlen lökést kapott ettől a gerillakultúrától, aminek a street art csak egy része, de ide tartozik a hiphop, a gördeszkás kultúra és számtalan más dolog, ami ezt az egészet teljessé teszi és jellemző erre a korra, amiben élünk. Azt gondolom, hogy mindez nagy hatással volt arra a gondolkodásmódra, amit a sokszorosított grafika vagy egyáltalán a művészi grafika képvisel. Úgy érzem, hogy a műfaj elérkezett a határaihoz. Mi úgy fogtuk ezt fel, hogy ez egy furcsa kis kaland vagy kirándulás, elkészült ez a kis könyvecske még hozzá, és részemről én befejeztem.

Cs: Igen, ezt is többször elmondtuk, hogy ez csak egyszeri dolog. Én annyit akarok csak mondani, hogy bár félreérthető a street art-tal való összehasonlítás, annyiban mégis van köze hozzá, hogy a pillanatnyiságról is szó van itt, mint ahogy a street art-os matricáknál, fűjásoknál. Ugyanúgy elmúlik egy nap után, két nap után, és ez a kiállítás azért erről is szól, hogy egy pillanatnyi időintervallumot akart megérinteni, megszólítani.

SZ: Szóval az adott állapotokra is reagál, a kornak valamiféle állapotára?

Cs: Nem feltétlenül a kor, inkább a mi adott állapotunkról van szó, ahogy Gábor is elmondta. Számtalan olyan vázlatot láthatunk itt nem más funkcióban, ami később megjelenik valamelyik munkánkban, sőt, egyik-másik már fényképként is kezd formálódni.

sweetest

SZ: Arról szerettem volna még kérdezni a két művészt, hogy a szövegeknek mi a jelentése, illetve a jelentősége a képeken. Ahogy a rajzok is egyfajta töredékességet sugároznak, úgy a szövegek is; helyenként van kapcsolat a rajz és a szöveg között, máshol nincs – egyfajta groteszk viszonyban állnak a művek különböző elemei egymással. Lajos, korábbi műveidben állandóan erről van szó, a szöveg és a kép viszonyáról, itt is ezt folytatod. Gábornál talán a képek címe hordozza ugyanezt a trükköt, de kérdés, hogy ez egy konceptuális vonulat inkább, vagy megint csak a reklámvilág jelenik meg, ahol szlogenek vannak, sűrített üzenet, amire aztán a kép épül – honnan ered ez az egész?

Cs: Az ironia és banalitás szándékos mindkettőnk részéről, másfelől sokszor formai banalitásról is szó van. Szinte mindegy is, hogy mi van odairva, a szöveg formai megjelenése is általános és banális, a tipográfia, vagy akár az a kézzel, görcsösen felírt dolgok, vagy ezek a kimódoltak... Lassan minden jelentés nélkülivé válik, a szövegnek mégis van egy furcsa jelentése, de nem igazán tartozik a képhez, olyan, mintha bármelyik szitázott pólón látnánk, vagy egy kulcskarikán...

SZ: ...mindenki érteni vél, de valójában érthetetlen.

G: Szerintem ez kulcskérdés ebben a dologban, a kettőnk viszonya ezekhez a szövegekhez. Amit Lajos az előbb elmondott, az valójában az ő gondolkodására, az ő rajzaira jellemző. A rajzok és a szövegek egy modulrendszerben épülnek föl, mindegyik behelyettesíthető a másikkal, távoli vagy egyáltalán nem létező asszociációs viszonyban vannak. Az én rajzaimnál ez a kapcsolat kicsit szorosabb. Én nem tudom elképzelni, hogy egy adott rajzba más szöveg kerüljön. Én azt gondoltam, hogy a szöveg nem képez egy külön egységet a képen belül, hanem a rajz a része, tehát kommentálja, úgy, mintha egy képcím lenne vagy egy magyarázat.

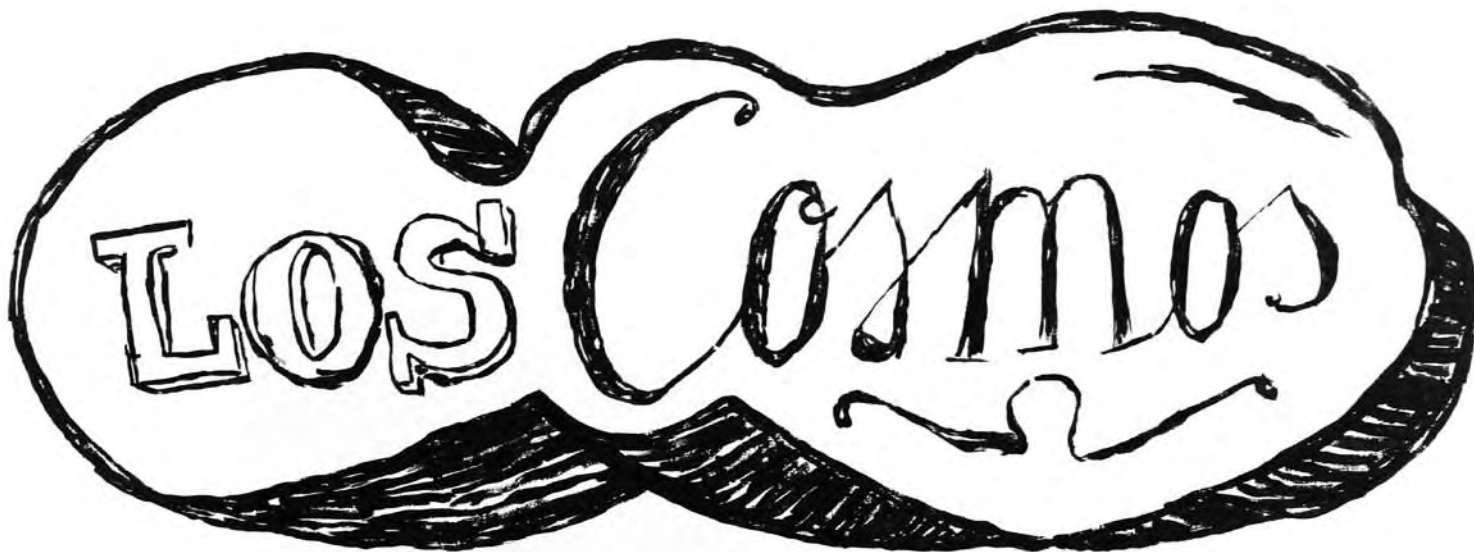
Cs: Vannak fogalmi hordalékok, tehát képi és fogalmi hordalékok is, és persze van jelentése a rajzoknak és a szövegnek is. És ebből adódik a banális vagy félig banális ironia is, ami szándékaink szerint körüllegi a rajzokat.

SZ: Én magamnak úgy fogalmaztam meg, hogy létállapotokat fejeznek ki ezek a rajzok, olyan gondolat-töredékeket, képzettöredékeket, melyek az agyunkban akár képként, akár szöveges formában jelen vannak, és ezek projektálódnak, öltönek formát itt. Egy megzavart jelentés jelenik meg, mintha

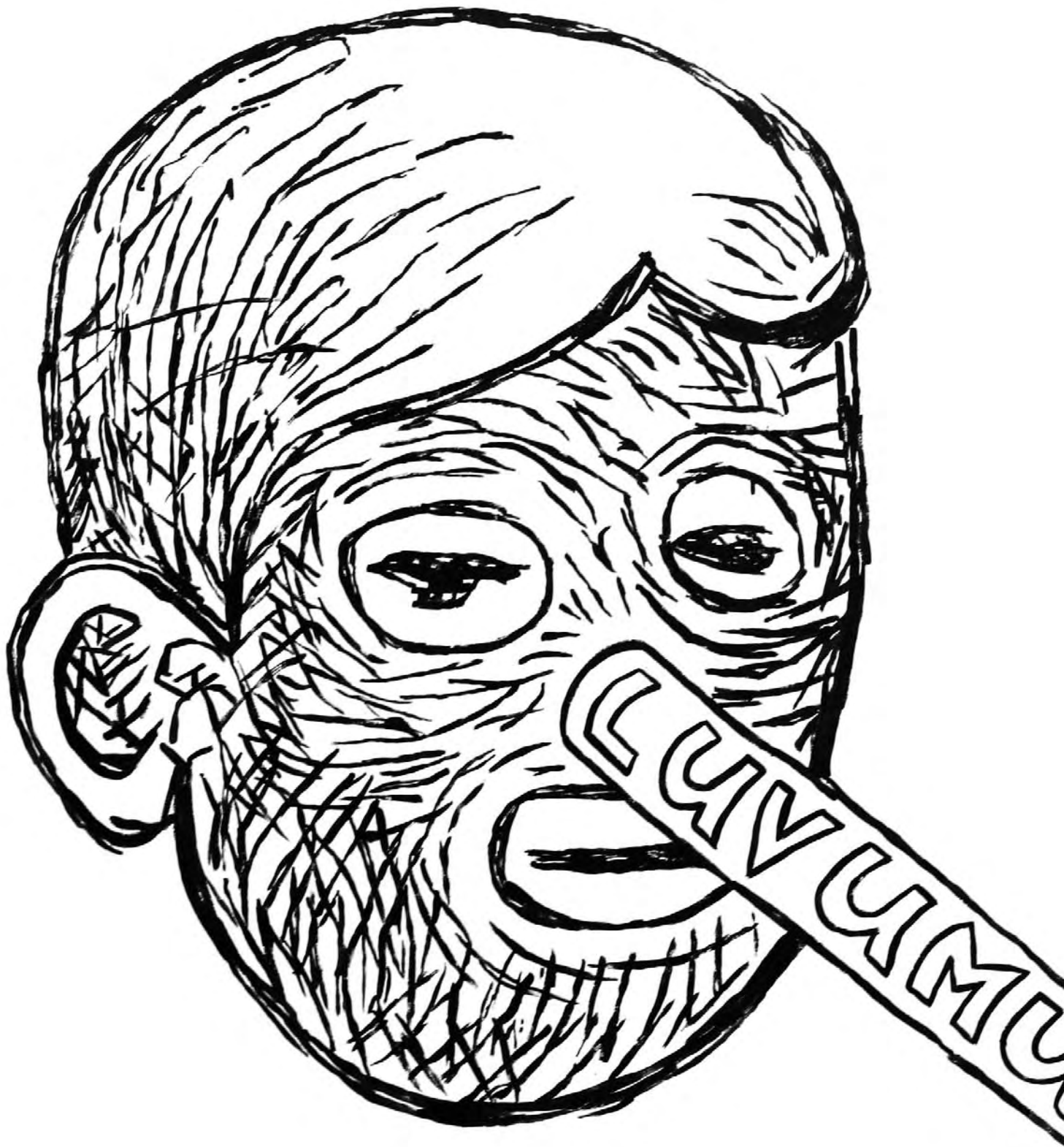
szándékos hibák sorozata lenne az összes mű, és ez mégiscsak kapcsolódik a street art műfajához, ahol arról van szó, hogy ugyanazokkal az eszközökkel, amivel a reklámvilág, a fogyasztói kultúra él, olyan jelentést közvetítenek, ami attól gyökeresen különbözik, vagyis megzavarják a reklámpar üzenetét, ami maga a fogyasztás. Egy ilyen felnagyított rajz olyan, mint egy óriásplakát, ami valamit az arcunkba vág, csak nem értjük, hogy miről van szó.

Ha kettőtöket szeretném összehasonlítani, Gábor rajzai emblémaszerűek, Lajoséi inkább felvetések, szabadabbak, nem annyira kompaktak, mint Gáboréi. De valahogy mégis összetalálkoztak itt a falakon. Ez egy érdekes kooperáció, amire manapság ritkán találunk példát a képzőművészetben. Ez lenne az utolsó kérdésem is: milyen volt együtt dolgozni? Inspirálódtatok-e egymástól, hatottatok-e egymásra?

G: Arról még nem beszéltünk, hogy egy nyitott műhelyt is működtettünk abban a tíz napban, amit itt eltöltöttünk, és ez nagyon termékenyítőleg hatott az egészre, tehát arra is, hogy egyáltalán tudjunk gondolkodni meg beszélni. A tíz nap alatt, túlzás nélkül mondhatom, naponta százas nagyságrendben jöttek diákcsoportok, néha már egészen kimerítő volt találkozni és mindig elmondani a dolgokat, azokat a szempontokat kezelni, amelyekkel minket megtaláltak. De nagyon jó volt, és szerintem ez a munkánknak is nagyon jót tett, bár kevés idő volt és nagyon koncentráltan kellett dolgozni, így nem engedhettem meg magamnak, hogy változzanak a dolgok, hogy valamit nyitva hagyjak és közben itt találódjon ki a mű.

Hogy a kérdésre válaszoljak, nem akarunk mi közös munkákat, de mindkettőnknek érdekes volt az, hogy egymás mellett hogyan fognak működni ezek a munkák. Tehát volt egy általános koncepció, s azon belül mindenki csinálta a saját dolgát. Ez azért is jó volt, mert nem adott semmiféle konfliktusnak melegágyat.

Cs: Nekem tanulságos volt mindenképpen. Tény, hogy Gábor kompaktabb módon állt hozzá az egészhez, nálam volt egy-két sarokpont, ami megmaradt, de rengeteg dolog változott is. Én örültem ennek, és azt is figyelembe kellett venni szerintem, hogy hogyan hat egymásra a két dolog, mert a falaknak mégis össze kellett állniuk. Tehát annyiban vitatkoznék Gáborral, hogy valamennyire próbáltuk simítani vagy simogatni, ha mást nem, a rajzok elhelyezését.

SZ: Azt ígértem, hogy többet nem kérdezek, de most mégis lehet, hogy követ dobok az állóvízbe. Én a napi munkám során azt érzékelem, hogy van egyfajta válság a kortárs képzőművészetben. Nem a magyar művészetre gondolok, hanem általában értem ezt: folyton folyvást felmerülnek azok a kérdések, hogy mi a funkciója a kortárs művészetnek, mennyiben része, mondjuk, a szórakoztatóiparnak vagy mennyiben része a magas kultúrának? Kinek szól a művészet? Milyen körülmények között kell bemutatni? Szerintem ennek a kiállításnak ez az egyik erénye vagy érdekessége, hogy megpendíti ezeket a problémákat. Itt folyamatosan jelen volt a közönség, akik egyébként nem lettek volna itt, és ez szerintem lényeges aspektusa annak a kísérletnek, hogy fiatalokkal dolgozni, rájuk hatni, velük a művészetről beszélni vagy gondolkodni egyáltalán. Mi a véleményetek erről?

G: Annyi minden elhangzott, hogy nem is tudom, mire válaszoljak.

SZ: Van-e válság?

G: Szerintem nincs válság. Én ezt nem érzem. Minden korban elkezdik kongatni a vészharangot, mindegyik kor visszasír egy korábbi időszakot, felsorolva annak az erényeit, hivatkozva rá és elvárva azokat a szempontokat, amit egy korábbi generáció vagy korszak magáénak tudott. Én azt gondolom, hogy folyamatos változásban vannak a dolgok. Persze olyan intenzív kihívás, annyi szempont és információ, ami erre a mostani korra jellemző, még nem volt a világtörténelemben. Ebben nagyon nehéz a helyét megtalálnia nemcsak egy alkotónak, hanem egy fiatalnak is. Hogyan viszonyul ehhez az egészhez? Milyen szempontok szerint rendez be az életét? Milyen elvekre fűzi fel a világlátását? Egyáltalán, létezik-e általános világlátás? Létezik-e olyan erkölcsi rendszer, amit mi még magunkénak vallhatunk? Nagyon komoly probléma egy alkotó számára is, hogy hol tudja ezt az egészet megfogni, és hol tudja hozzátenni a saját gondolatait. A művészek korábban úgy gondolkodtak, hogy egyfajta magánmitológiát vagy valamilyen belső világot vetítettek a világra, illetve a saját történeéseiket próbálták

relevánsá tenni. És ha ez általános és olyan tartalmakkal bír, ami sok emberhez tud szólni, akkor az érvényes lehet arra a korszakra, arra a világra, amiben ő él.

Míndez azonban az előbb említettek miatt teljesen felborult, és nem véletlen, hogy elképesztő mennyiségben jelentek meg az utóbbi 10-15 évben a projekt-jellegű munkák, ahol már manifesztum sincsen. Tehát nincsenek azok a klasszikus értelemben, általam is nagyon szeretett műtárgyak, tárgyak, melyek egy projekt után megmaradnának. A kortárs művészek társadalmi mozgásokra figyelnek, főleg a fiatalokra. Olyan szegmenseit ragadják meg a világnak, melyek szerintük fontosak vagy érvényesek, behelyezve magukat ebbe, nem egy műtárgy létrehozási szándékával, hanem az abban való működés az, ami értéket teremt. Ez a kortárs művészetet az ő elképzeléseik szerint viszi tovább. Nekem ez egyébként nagyon tetszik, de az biztos, hogy ebbe már nem fogok tudni beszállni. Az, hogy mi itt meghívtunk iskolás csoportokat és valamilyen interakció létrejött, ez ennek nagyon-nagyon kezdetleges változata. Én legalábbis erre voltam képes, beszélgetni a gyerekekkel. Igazából nem kezdtünk velük semmit, nem született semmi a gyerekek vagy a látogatók révén. Mi azt az egyszerű dolgot szerettük volna, hogy találkozzunk emberekkel és beszélgessünk velük. Most kéne egy jó záró mondatot mondani, de nem tudok. Azt hiszem, elmondtam mindent, amit akartam, köszönöm.

CS: A válságot én sem érzem egyáltalán. Nagyon sok dolog történik. Szerintem Gábor elmondott mindent az utolsó két percben. Az nagyon fontos, így gyakorló tanárként, hogy az ember találkozzon egy újabb generációval, illetve az újabb generáció vágyaival, kérdéseivel. Nekem ez volt a legfontosabb a gyerekekkel való beszélgetésben. A kiállítás így átalakult, nem csupán önfelmutatás vagy önmegmutatás volt, hanem létrejött egy interakció két nemzedék között.

SZ: A ti rajzaitok most eltűnnek ezekről a falakról. Zárszóként hadd említsek meg egy művet. Nedko Szolakovnak volt a Velencei Biennálén egy olyan műve, ahol egy szoba egyik sarkát elkezdte fehérre festeni egy festő, miközben a másik sarkát feketére festette egy másik. Amíg a Biennále nyitva volt, ez így ment körbe-körbe. A Miskolci Galériában most a fehér következik.

